

בענין היתר אשת אח ליבם

Yoni Rabinovitch

הותרה מכללו

1) יד רמ"ה מסכת סנהדרין דף נג עמוד ב

מתיב רב הושעיא איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת דבדין הוא דליתי עשה ולידחי את ל"ת מיהו מצות יבום לא היא אלא בביאה ראשונה כדכתיב יבמה יבא עליה ואע"ג דתנן (יבמות ל"ח א) כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר הני מילי דלא מיתסרא עליה משום אשת אח אבל מצוה ליכא אלא בביאה ראשונה ובדין הוא דלשתרו בביאה ראשונה דאתי עשה ודחי את ל"ת אלא גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה ואע"ג דמדאורייתא מצוה ליבומי כיון דאפשר לאיפטורי בחליצה חליצה עדיפא משום גזירה דביאה שניה ותניא נמי הכי אם בעלו קנו ואסור לקיימן בביאה שניה כדאיתא בסנהדרין בפרק כהן גדול (י"ט א) ואי קשיא לך מאי שנא גבי איסור אשת אח דאתי עשה ודחי את ל"ת שיש בו כרת ואפי' בביאה שניה וקי"ל דאפי' גירשה מותר להחזירה ואלו גבי חייבי לא תעשה קאמרינן דלא אתי עשה ודחי את לא תעשה אלא בביאה ראשונה לא תיקשי לך דשאני איסור אשת אח דכי קא מידחי במקום יבום לאו משום דאתי עשה ודחי את לא תעשה הוא דמידחי אלא משום דכיון דלא משכחת יבום אלא גבי אשת אח ממילא שמעת דלא אסר רחמנא אשת אח אלא שלא במקום יבום כגון היכא דיש לו זרע אבל היכא דמת בלא זרעא לא אסרה תורה ואמטול הכי שריא ואפי' בביאה שניה אבל גבי חייבי לאוין ליכא למימר דלא אסר רחמנא חייבי לאוין כלל אלא שלא במקום יבום דמהיכא תיתי לי הא ודאי כיון דמשכחת לה למצות יבום דמיקיימא בעלמא בשאר נשים דשריין אימא לך דכד אסר רחמנא חייבי לאוין אפילו במקום יבום אסרינהו הילכך דוקא ביאה ראשונה דאתי עשה ודחי את ל"ת אבל ביאה שניה לא

2) תורת האדם להרמב"ן [ענין כהנים אות ח]

לפי פירוש רש"י בברכות (דף כ' [ע"א ד"ה שב ואל תעשה]) דלאו דכהן כיון דליתיה אלא לאו דלא יטמא, ומפיק מיניה מת מצוה, הא ליתיה ללאו אלא בשאר (קרובי) מתים, לא יטמא אלא למת מצוה או לקרובים, וכה"ג לאו דיחוי הוא, דחד שמא הוא ולא מיקיים האי אלא בדעבר על האי, אין קבורת מת מצוה בלא טומאה לעולם. (אלא) [אבל] עשה דפסח, אי נמי סדין בציצית, כיון דעשה דפסח ולא דכלאים משאר מצות הוא, כי אתי עשה דמת מצוה או דציצית ודחי להו, כה"ג מיקרי דיחוי, דהא (אינהו גופייהו) [איהו גופיה] מצי למיעבד מצוה דפסח וציצית כי לא עבר עלייהו [כלום], הילכך כי עבר עלייהו [לאו] (א"כ) [א"נ] בעשה, מצוה הוא דדחי[א] להו. ודמאי הא מילתא לההיא דמס' יבמות דאמרינן התם דאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת, והיא גופא, מצות יבום, ל"ת של כרת הוא, דאשת אח כרת יש בה, אלא עשה דיבמה לגבי לאו דאשת אח לא מיקרי דיחוי, דהא ליתיה אלא בהכי, וערות אשת אחיך לא תגלה אלא במקום שאין יבום, וליתיה לכרת ולא ללאו בהכי, דהא לא מצי ליבם אלא בהכי. וה"נ גבי שבת אשכחן עבודה דדחיא שבת, ולא גמרינן מהתם דאתי עשה ודחי ל"ת שיש בה כרת, משום דדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל הוא וליתיה ללאו (בהאי) [בהכי]. והכי נמי לענין כ"ג ונזיר, ליכא למיגמר מיניה דכבוד הבריות לידחי ל"ת דכלאים ושאר מצות

שיטת התוספות: עשה דוחה לא תעשה

3) תוספות מסכת יבמות דף ג עמוד ב

לא תעשה שיש בו כרת מי דחי - וא"ת ואמאי לא ילפינן דלידחי מעשה דייבום דדחי לא תעשה דכרת דאשת אח וכ"ת דהיינו הא דקאמר לקמן (דף ז'): אלא איצטריך סד"א תיתי אחות אשה במה מצינו מאשת אח דא"כ היכי דחי עלה מי דמי התם חדא איסורא הכא תרי איסורי הא לא מפלגינן בשום מקום וילפינן מכלאים בציצית אפי' תרי איסורי היכי בעי למילף ועוד דלקמן כי בעי למילף מפסח תמיד ומילה לא פרכינן הכי ועוד דשביק הש"ס אשת אח דקאי בה ולא מסיק לה אלא לבסוף ועוד דחדא איסורא מיהא נילף מאשת אח אלא על כרחך לקמן לאו בכל דוכתי בעי למילף מאשת אח קאתי אלא דוקא אחות אשה כדמסיק טעמא הואיל ואישתרי אישתרי ולהכי קאמר תיתי אחות אשה מאשת אח ולא קאמר תיתי מאשת אח כדאמר בכל הני דלקמן תיתי ממילה תיתי מכיבוד אב ואינו

מזכיר אחות אשה משום דלמילף בכל דוכתין קאתי ואומר ר"י דמאשת אח לא מצי למילף בעלמא דלידחי עשה לא תעשה שיש בו כרת דשאני אשת אח דמצותו בכך ואי אפשר בענין אחר לקיים מצות יבום דאל"כ בטלה מצות יבום אבל מכלאים בציצית ילפי' שפיר בעלמא דאי לא מקיימת מצות תכלת בפשתי' מקיימת בצמר ואפ"ה דחי וכן וגלח את כל שערו דמצורע מיקיים בשער דהיתר דכל שער קרינא ביה כמו כל מלאכה לא תעשו דשבת דלא קאי אלא אמלאכות דלא דחו שבת א"נ כל שער ממש ובנמרטו פאת ראשו וזקנו וכן כל הני דמייתו מיקיימי בדוכתא אחריתי.

4) מנחת חינוך פרשת אמור מצוה רסד

וע' יבמות שיטה דעליה הקשו התוס' דנילף דעדל"ת שיש בה כרת מיבום גופיה וע"ש שתירצו דא"א להתקיים העשה בל"ז והיינו דזהו המצוה ה"נ כאן דזה המצוה דא"א להתקיים בל"ז והוי הותרה ע"ש ואכ"מ שצריך אריכות גדול.

5) תוספות מסכת יבמות דף ה עמוד ב

ד"ה כולה – ...וא"ת והיכי ילפינן בעלמא מהכא שאני כלאים דהותרו מכללו אצל בגדי כהונה ואר"י דהתם נמי משום דאתי עשה דבגדי כהונה ודחי לאו דכלאים ואין זה הותר מכללו ומיהו אי לאו כלאים מבגדי כהונה לא הוה מצי למילף בעלמא משום דמצותו בכך ובענין אחר אי אפשר לקיים מצותו כמו שפירשתי לעיל דלא ילפינן מאשת אח

6) תוספות הרא"ש מסכת יבמות דף ג עמוד ב

לא תעשה שיש בו כרת מי דחי, וא"ת אה"נ ודאי דחי כדאשכחן עשה דיבום דדחי לא תעשה שיש בו כרת ... וי"ל דהיינו טעמא דלא מצי למילף בכל דוכתא מאשת אח דלידחי עשה לא תעשה שיש בו כרת משום דשאני יבום דדין הוא דלידחי איסור אשת אח דאל"כ בטלה מצות יבום ועיקר מצות יבום לא נאמרה אלא במקום אשת אח אבל בעלמא אי לא מקיים עשה במקום לא תעשה בדוכתא אחריתי מיהא מתקיים כגון אחות אשה אי לא מתקיים בה מצות יבום מתקיים באחריניתא

7) תלמוד בבלי מסכת יומא דף ו עמוד ב

איתמר, טומאת המת, רב נחמן אמר: הותרה היא בציבור, ורב ששת אמר: דחוויה היא בציבור. היכא דאיכא טמאין וטהורין בההוא בית אב - כולי עלמא לא פליגי דטהורין עבדי, טמאין לא עבדי. כי פליגי - לאהדורי ולא תויי טהורין מבית אב אחרינא. רב נחמן אמר: היתר היא בציבור, ולא מהדרינן. ורב ששת אמר: דחוויה היא בציבור, ומהדרינן. איכא דאמרי: אפילו היכא דאיכא טהורין וטמאין בההוא בית אב פליג רב נחמן ואמר, עבדי נמי טמאין, דכל טומאת מת בציבור - רחמנא שרייה.

8) תוספות מסכת יבמות דף ח עמוד ב

מלמד שמגרשה בגט ומחזירה - בפרק החולץ (לקמן דף לט). אמרינן דאיצטרין דס"ד מצוה דרמא רחמנא עליה עבדה השתא תיקום עליה באיסור אשת אח ותימה דמשמע דלביאה שניה לא צריך קרא להתיר ואמאי והא מצוה דרמא רחמנא עליה עבדה מביאה ראשונה דהא ביאה שניה לא דחיא חייבי לאוין כדאמר בפרק שני (לקמן כ: ושם) וי"ל דביאה שניה לא צריכא קרא דסברא הוא דלא אמר רחמנא יבא עליה לגרשה אחר ביאה ראשונה ומ"מ ביאה שניה לא דחיא חייבי לאוין דרשות היא וליכא עשה אלא בביאה ראשונה.

9) תוספות ישנים מסכת יבמות דף ח עמוד ב

(א) ועו"ל שאני התם דביאה ראשונה לא שריא רק על ידי דחיית הלאו אבל הכא דביאה ראשונה היתה בהיתר גמור א"כ לא צוה הכתוב ליקחנה ולהוציאה מיד לאחר ביאה:

10) תוספות מסכת יבמות דף נד עמוד ב

אלא רמז ליבמה שאסורה בחיי בעלה מנין - דכיון דשריא רחמנא אחר מיתה אין סברא לומר דאסירא בחיי בעלה דלא מיסתבר שהיה בא הכתוב לומר דאתי עשה ודחי לא תעשה שיש בו כרת אי לאו דמוכח קרא בהדיא.

החולקים עליהם

11) תלמוד בבלי מסכת יבמות דף מא עמוד א

מתני': ... שומרת יבם, שקידש אחיו את אחותה - משום רבי יהודה בן בתירא אמרו: אומרים לו המתן עד שיעשה אחיך מעשה. חלץ לה אחיו, או כנסה - יכנוס את אשתו; מתה היבמה - יכנוס את אשתו; מת יבם - יוציא את אשתו בגט, ואשת אחיו בחליצה. ... **גמ'** איבעיא להו: מתה אשתו, מהו ביבמתו? רב ורבי חנינא דאמרי תרוייהו: מתה אשתו - מותר ביבמתו; שמואל ורב אסי דאמרי תרוייהו: מתה אשתו - אסור ביבמתו. אמר רבא: מאי טעמא דרב? משום דהואי יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה, תחזור להיתירה הראשון.

12) חידושי הרשב"א מסכת יבמות דף מא עמוד א

ומתוך כך יש לי לומר דלאו למימרא שתהא היבמה זקוקה לו לא לחלוץ ולא ליבם אלא מותר בלבד קאמר כלומר שאלו רצה לישא אותה אינה אסורה לו, וטעמא דמלתא משום דכיון דבשעת נפילה הותרה לו שוב אי אפשר ליאסר בה משום אשת אח וכדקי"ל החולץ ליבמתו בין הוא ובין אחים אין חייבין לא על חלוצה כרת ולא על צרתה כרת, ומהאי טעמא אמר ר' יוחנן בפ"ק (י' ב') דמי איכא מידי דמעיקרא הותרה לו והשתא קאי עלה באיסור אשת אח בכרת והכא נמי כיון דבשעת נפילה הותרה שוב אי אפשר למיקם עלה באיסור אשת אח, אלא דמשום דקדש את אחותה הוא דנפטרה לה והלכך כל שאשתו קיימת קאי עלה דיבמה באיסור אחות אשה והשתא דמתה אשתו חזרה יבמתו להיתירה הראשון, וא"ת מ"מ קאי עלה בלא יבנה לא היא דלא אמרינן הכי אלא כשנעשה באותו בית מעשה שדוחה אותה בחליצה או שיבם לאחת מהם דקאי אצרה בלא יבנה הא בשנדחית יבמה ממילא בקדושי אחותה לא אלא (ב) שנפטרה ממנו ונאסרה ג"כ עליו מחמת הגורם וכשנסתלק הגורם בטל האיסור

13) רמב"ם איסורי ביאה פרק ב הלכה א

אשת אביו, ואשת בנו, ואשת אחיו, ואשת אחי אביו--ארבעתן ערוה עליו לעולם, בין מן האירוסין, בין מן הנישואין, בין בחיי בעליהן, בין אחר מיתת בעליהן **חוץ מאשת אחיו שלא הניח בן**, בין שנתגרשו. ואם בא על אחת מהן בחיי בעלה, חייב שתיים--משום שאר בשר, ומשום אשת איש: שהרי שני האיסורין באין כאחת

14) חידושי הריטב"א מסכת יבמות דף מא עמוד א

איבעיא להו מתה אשתו מהו ביבמתו. פי' ארישא קאי דקתני מתה יבמתו מותר באשתו, דהשתא עסקי' שמתה אשתו בחיי אחיו דלא אידחייא יבמה מהאי ביתא ולא נפטרה לשוק, אבל בסיפא דקתני מת היבם יוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה **ליכא למימר שאם מתה אשתו שיהא מותר ביבמתו, דכיון דהשתא ליכא יבם אחרינא אלא הוא כי נפלה קמיה לחוד אידחייא מיניה לאיתסורי עליה משום אחות אשה דהא קדושי אשתו דאורייתא נינהו, וכיון שנאסרה עליו באותה שעה נאסרה עליו עולמית.**

15) רש"י מסכת יבמות דף ב עמוד ב

לפי שאשת אח בכרת כשאר עריות שבפרשה דכתיב בכולהו כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו ובמקום מצות יבום כשמת בלא בנים **שריה רחמנא**

16) רש"י מסכת יבמות דף נב עמוד א

נתן לה כסף או שוה כסף - ואמר לה התקדשי לי במאמר יבמין ואע"ג דיהב לה מידי לאו קידושין גמורים הן כקידושי תורה שהרי אין קידושין תופסין באשת אח והתורה לא התירה לו ליעשות כאשה נכרית אלא כסדר המצוה וביאה הוא דכתבה בה רחמנא.

17) תלמוד בבלי מסכת סוטה דף ה עמוד ב - ו עמוד א

אמר רב יוסף, רחמנא אמר: ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר, דלא ליסתריה לביתה, ואת אמרת: תתייבם נמי יבומי. אמר ליה אביי: אלא מעתה, לאחר לא תינשא, דלא תיסתריה לביתה! אמר ליה: מי קא רמינן לה עליה בעל כרחיה?

18) רש"י מסכת סוטה דף ו עמוד א

מי קא רמינן עליה - למינסבה בעל כרחיה דאילו ליבם אמרינן ליה מצות יבום קודמת למצות חליצה אבל בהא אסור למימר ליה, וממילא אשמועינן קרא דאסור ליבמה דלא שייך בה יבום והוא כאשת אח שלא במקום מצוה.

19) רמב"ם הלכות יבום פרק א הלכה יב

וכן החולץ ליבמתו--נאסרה החלוצה היא וכל צרותיה, על החולץ ועל שאר האחין. וכולן אסורות עליהן מדברי סופרים, כשנייות, שמאחר שמת אחיו בלא ולד, נסתלק איסור ערוה מעל כל נשיו; לפיכך תופסין בהן הקידושין, כשנייות.

20) משנה מסכת בכורות פרק א

[*] לא רצה לפדותו עורפו בקופיץ מאחריו וקוברו מצות פדיה קודמת למצות עריפה שנאמר (שמות י"ג) ואם לא תפדה וערפתו מצות יעידה קודמת למצות פדיה שנאמר (שם /שמות/ כ"א) אשר לא יעדה והפדה מצות יבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכונין לשם מצוה ועכשיו שאין מתכונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום מצות גאולה באדון הוא קודם לכל אדם שנאמר (ויקרא כ"ז) ואם לא יגאל ונמכר בערכך:

21) פירוש המשנה לרמב"ם מסכת בכורות פרק א

ודבריו כאן בחליצה והיבום כדעת מי שאומר שאינו מותר בשום אופן שיתכוון היבם בביאת היבמה שלא לשם מצוה, אבל אם לקחה לשם ממון או לשם נואי הרי הוא כאלו פגע בערוה, וזה בלתי נכון, אלא משנסתלק ממנה אסור הערוה כאשר מת אחיו בלי בנים הרי היא מותרת ואפילו נתכוון שלא לשם מצוה, והרי הדין לפי שטה זו שמצות יבום קודמת למצות חליצה בכל זמן, וכן הלכה

22) שו"ת הרמב"ם סימן ריח

וידועה לכם מסקנת פסק ההלכה, שמצות יבום קודמת למצות חליצה, אפילו אינו מתכוין לשם מצוה, אלא לשם נוי או לשם ממון, הואיל ולאחר שמת (אחיו) בלא בנים, הותרה (לו) ונסתלק איסור הערוה בכלל, כחכמים. אבל לפי שיטת אבא שאול מצות חליצה קודמת, להיותו סובר, שאיסור אשת אח דחוי מפני היבום, ואם מתכוונין לדבר אחר זולתי המצוה, הריהו כאלו פגע בערוה. ואין הלכה כמותו, כמו שבאר התלמוד טו וכתב משה..

עוד ביאור בדעת תוס'

23) תוספות מסכת גיטין דף מא עמוד א

וא"ת וליתי עשה דפרו ורבו ולידחי לאו דלא יהיה קדש (דברים כג) וי"ל דהכא אפשר לקיים שניהם על ידי כפייה ועוד דכי מיעקרא לאו לא מקיים עשה אלא בגמר ביאה דחזיא להתעבר ועוד דבדידה ליכא עשה דאפי' מיפקדא אפשר לה בכיוצא בה.

24) רמב"ן שמות פרשת יתרו פרק כ פסוק ח

ואמת הוא ג"כ כי מדת זכור רמזו במצות עשה, והוא היוצא ממדת האהבה והוא למדת הרחמים, כי העושה מצות אדוניו אהוב לו ואדוניו מרחם עליו, ומדת שמור במצות לא תעשה, והוא למדת הדין ויוצא ממדת היראה, כי הנשמר מעשות דבר הרע בעיני אדוניו ירא אותו, ולכן מצות עשה גדולה ממצות לא תעשה, כמו שהאהבה גדולה מהיראה, כי המקיים ועושה בגופו ובממונו רצון אדוניו הוא גדול מהנשמר מעשות הרע בעיניו, ולכך אמרו דאתי עשה ודחי לא תעשה, ומפני זה יהיה העונש במצות לא תעשה גדול ועושיין בו דין כגון מלקות ומיתה, ואין עושיין בו דין במצות עשה כלל

אלא במורדיו, כמו לולב וציצית איני עושה, סוכה איני עושה, שסנהדרין היו מכין אותו עד שיקבל עליו לעשות או עד שתצא נפשו:

25) תלמוד בבלי מסכת יבמות דף כ עמוד א-ב

מתני'. כלל אמרו ביבמה: כל שהיא איסור ערוה - לא חולצת ולא מתייבמת, איסור מצוה ואיסור קדושה - חולצת ולא מתייבמת. אחותה שהיא יבמתה - חולצת או מתייבמת. איסור מצוה - שניות מדברי סופרים; איסור קדושה - אלמנה לכ"ג, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, ובת ישראל לנתין וממזר.
גמ'. אלמנה לכהן גדול. קפסיק ותני לא שנא מן הנשואין ולא שנא מן האירוסין; בשלמא מן הנשואין - עשה ולא תעשה, ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה, אלא מן האירוסין - לא תעשה גרידא הוא, יבא עשה וידחה לא תעשה! ...
אלא אמר רבא: גזרה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה. תניא נמי הכי: אם בעלו - קנו בביאה ראשונה, ואסור לקיימן בביאה שניה.

26) תלמוד בבלי מסכת כתובות דף סד עמוד א

אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל: כותבין אגרת מרד על ארוסה, ואין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם. מיתבי: אחת לי ארוסה ונשואה, אפילו נדה, אפילו חולה, ואפילו שומרת יבם! לא קשיא: כאן שתבע הוא, כאן שתבעה היא, דאמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל: תבע הוא - נזקקין לו, תבעה היא - אין נזקקין לה. במאי אוקימתא להא דשמואל? בשתבעה היא, האי כותבין אגרת מרד על ארוסה, לארוסה מיבעי ליה! הא לא קשיא, תני: לארוסה. **מאי שנא שומרת יבם דלא? דאמרין לה זיל לא מפקדת, ארוסה נמי, נימא לה זיל לא מפקדת?...**

27) רש"י מסכת כתובות דף סד עמוד א

דלא מפקדת - בפריה ורביה כדאמרין ביבמות (דף סה:).

28) מנחת חינוך פרשת בראשית מצוה א

עוד תמה עליהם [התוספות יוה"כ] מחייבי לאוין דמתייבמין מה"ת דעשה דיבום דוחה הל"ת ע' יבמות כ"ב והיאך דחי הא בדידה ליכא עשה דמ"ע דיבום הוא רק אצל היבם א"ו כיון דהיבם יקיים המצוה דוחה הל"ת אף בדדידה ליכא עשה עכת"ד התוי"כ ואני תמה דדברי האחרונים הנ"ל מפורש בתוס' כאן בעבד דאין עשה דפו"ר דוחה לא יהיה קדש בדדידה ליכא עשה. ומה שהקשה התוי"כ מיבום דח"ל הנה באמת מבואר בספ"י בסוגיא דכתובות הנ"ל דמ"ע דיבום חל עליה ג"כ. אכן המעיין בר"ם פ"א מיבום שכתב מ"ע שייבם אדם וכו' ומ"ע מה"ת לחלוץ לה נראה דהמצוה רק עליו והרהמ"ח לקמן מצוה תקצ"ח ותקצ"ט מונה מצות יבום וחליצה ומסיים ונוהג בזכרים וכו' ואי חל עליה ג"כ הו"ל לסיים ונוהג בזו"נ כדרכו. נראה כדברי המהרמב"ח.
והנלפע"ד בישוב קושייתו מיבום דח"ל די"ל דהרי עיקר הל"ת שהאשה מוזהרת בפסולים מבואר בפ' יש מותרות דאתקש אשה לאיש וכ"מ שהוא מוזהר האשה ג"כ מוזהרת וביבום כיון דהאיש אינו מוזהר דאתי עשה ודחי ל"ת היא ג"כ אינה מוזהרת, וכי היכי דהעשה ליתא גבי דידיה ליתא ג"כ לל"ת ודי לבא מן הדין וכו' אף דאצל האיש הוא רק דרך דיחוי תיתי מהי תיתי כיון דהוא אינו מוזהר היא ג"כ אינה מוזהרת.

עדל"ת תמיד הותרה או רק הכא וגבי כלאים בציצית?

29) רבינו נסים גאון על מסכת שבת דף קלג ע"א - ע"ב

ואמרו חכמים שדבר זה עיקר הוא שנסמוך עליו וכי כל אזהרה שאין עמה כרת שבתורה כך היא דרכה שבעת שאירע חיוב מצות עשה נדחה האזהרה שהיא לא תעשה ונקיים הציווי שהוא עשה ותבוא מצות עשה ותדחה לא תעשה **כי האזהרה של לאו על זה התנאי נאמרה** ובזה הפירוש שפירשנו יסיר מלבך ספק גדול שמסתפקין בו בני אדם ושואלין עליו והוא שאומרין מאחר שאנו יודעין שאזהרת לאו קשה מציווי עשה היאך יבא עשה וידחה האזהרה של לאו שהיא חמורה ממנו ומדרך הידוע שהחמור דוחה

הקל ולא עוד אלא שפעמים שעולה על דעתן שיש בענין הזה ענין חזרה בדבר הראשון והתשובה הוא מה שהקדמנו שהאזהרה של לאו כך נאמרה מיוחדת וכי הציווי של עשה תנאי הוא בה

30 תוספות הרא"ש מסכת יבמות דף ח עמוד ב

מלמד שמגרשה בגט ומחזירה, לקמן בפ' החולץ אמרינן דאיצטריך דסד"א מצוה דרמא עליה רחמנא עבדא השתא תיקום עליה באיסור אשת אח. תימה דמשמע דלביאה שניה לא איצטריך קרא להתיר ואמאי הא מצוה דרמא עליה עבדא בביאה ראשונה דהא ביאה שנייה לא דחייא חייבי לאוין, י"ל דסברא הוא דלא אמר רחמנא יבמה יבא עליה לגרשה אחר ביאה ראשונה, ומ"מ ביאה שנייה לא דחייא בחייבי לאוין משום דגמרינן מכלאים בציצית דעשה דוחה את ל"ת, ומהתם לא מצינן למיגמר אלא עשה של חובה אבל ביאה שנייה רשות היא דעיקר קיום עשה היינו ביאה ראשונה.

31 תוספות מנחות דף מ עמוד ב ד"ה תכלת

ואור"ת דהכא נמי אשמעינן דאפילו בלילה אין בה משום כלאים אף על גב דלאו זמן ציצית היא דלגמרי התיר הכתוב כלאים של ציצית והא דגזרינן לעיל משום כסות לילה היינו כסות שאינו מיוחד רק ללילה (ור"ת סותר פירוש שלמעלה) דכסות יום חייב אפילו בלילה וכן פרק קמא דקדושין (דף לד.) ותדע דאמרינן לקמן (דף מד.) טלית שאולה כל ל' יום פטורה מן הציצית מכאן ואילך חייבת ואפי' של כלאים ואע"ג דפטור מדאורייתא דאין לחלק כיון דלגבי גברא דהוי דידיה ליכא כלאים וכן לנשים

32 תוספות יבמות דף ג עמוד ב ד"ה דא"כ

וא"ת גבי מכשפה נמי לדרוש ר' יהודה דמוכחא מילתא מדלא כתיב כל שוכב עם בהמה גבי עריות וי"ל דלא שייך גבי עריות דאין זנות לבהמה א"נ לא חשיב מוכח כיון שהלמד נכתב במקומו ומיהו לענין מופנה לא איכפת לן בהי מינייהו:

33 תלמוד בבלי מסכת יבמות דף ד עמוד ב

וגבי ציצית נמי איבעית אימא משום דמוכח ואיבעית אימא משום דמופנה איבעית אימא משום דמוכח דא"כ לכתביה רחמנא גבי פרשת ציצית למאי הלכתא כתביה הכא.

34 תוספות יבמות דף לה עמוד ב ד"ה תגלי

וא"ת לריש לקיש הכונס יבמתו מעוברת והפילה אמאי פטור מן הקרבן כיון דביאת מעוברת לא שמה ביאה א"כ אשת אח שלא במקום מצוה היא ואר"י דאפ"ה לא מחייב, מידי דהוה אקטן שבא על יבמתו גדולה דאמר לקמן (דף לט) דתגדלנו

35 רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ו

אין אדם יוצא ידי חובתו באכילת מצה שהיא אסורה לו כגון שאכלה טבל או מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו או שגזלה, זה הכלל כל שמברכין עליו ברכת המזון יוצא בה ידי חובתו וכל שאין מברכין עליו ברכת המזון אין יוצא בה ידי חובתו.

36 אור שמח חמץ ומצה פרק ו הלכה ז

[ז] אין אדם יוצא ידי חובתו באכילת מצה שהיא אסורה לו כו', זה הכלל כל שמברכין עליו ברהמ"ז יוצא בו ידי חובתו, וכל שאין מברכין עליו כו' אינו יוצא בו י"ח.

הנה הארי החי (שאגת אריה) בסימן צ"ו האריך בזה, דלדידן אתי עשה דחי ל"ת, והעלה דלא כרבינו. ולענ"ד נראה דרבינו רוח אלקים קדישין ב' להבחין הגדר האמיתי בהך דעשה דוחה ל"ת, דהעדר הדבר מורה על אפסות, דלא מצאנו בבבלי דידחה עשה דאכילה ל"ת, לאכול דבר האסור והטמא. לכן הציור האמיתי הוא, דזה לא יתכן דעבור קיום עשה שיקום, היינו אכילת מצה שצוהו השי"ת, לאכול דבר האסור באכילה, ואכילתו נמנעת מחפץ השם, רק מצאנו ככה שעבור עשה דאכילת בשר פסח ישבור העצם שיש בו מוח, דהמוח אינו דבר האסור באכילה, שאם נפקע העצם מצוה לאכול המוח, א"כ אמרינן כיון דאי אפשר לקיים עשה דאכילה רק באופן שיעשה פעולה האסורה אתי עשה דחי ל"ת, וגדולה מזו מצינו בזבחים (צז, ב) דבשר קודש שבלע בשר פיגול, פריך דניתי עשה דאכילת כשרה

ולידחי ל"ת דאכילת פסולה. דתמן האיסור הוא רק במה שנבלע, א"כ אמרינן דמצוה עליו לאכול בשר קודש, והבשר שאוכל הוא קודש, אלא שמוכרח עבור זה לאכול גם פסול, אמרינן דאתי עשה ודחי ל"ת, דאם לא היה נבלע הפסול היה הכשר בר אכילה, והמצוה לאכול את הכשר לא נפקע ממנו, לכן מה שאוכל את הפסול הוי רק כפעולה של איסור בשעת קיום המצוה, והוי כפעולת שבירת עצם, שמוכרח לעבור קודם קיימו את המצוה, אבל שיתרצה לפני קונו ויקיים מצות אכילת מצה במה שמצוה שלא לאכול, היינו כלאים וטבל וכי"ב, זה מן ההפכים, ודו"ק.

אך צריך מובן אמאי מפלפל הגמרא טובא בהך דריש יבמות (ג, ב), דליתי עשה דיבום וידחה ל"ת דעריות, דבאמת מסיק בדף כ' ע"א דחייבי לאוין מתיבמין מן התורה, ותמן האיסור והמצוה שניהם על הביאה וזה מתנגד לדבריננו. **אולם האמת, כי אם המצוה אינה חלה על האדם בחיוב, אלא שמתיחסת היא אל הדבר שבו האיסור, כמו יבום, שאינה מצוה המוטלת על קרקפתא דגברי בכלל, אלא שאם מת אחיו והניח אשה בלא בנים מצוה מה"ת ליבם אותה אשה, וכי היא מחייבי לאוין אמרינן דעשה דחי לא תעשה, וכמו כלאים בציצית, דאף על גב דבעשה דלבישה איכא ל"ת דלא תלבש שעטנז מ"מ דחי, וטעמא משום דהמצוה מתיחסת אל הבגד, דאם אין לו בגד אינו מחויב בציצית, רק אם יש לו בגד, וא"כ הבגד מתיחסת אליו המצוה, אבל מי שמחויב לאכול כזית מצה הלא מצוה זו אינה מתיחסת אלא על קרקפתא דגברא מונח החיוב שיאכל כזית מצה. ובמה יתרצה בדבר הנאסר, חלילה לקדוש ישראל להתכבד בדבר האסור והטמא.**

(37) תוספות מסכת יבמות דף כ עמוד ב

ואין להתיר ביאה שניה מטעם דנעשית אשתו לכל דבר דאינה נעשית כאשתו אלא היכא דשרי ליה בלא דחייה אבל חייבי לאוין אפילו ביאה ראשונה לא שריא אלא משום דאתי עשה ודחי לא תעשה וביאה שניה דלית בה עשה לא דחיא